Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

12.10.2022

EU/508/2022
EU/508/2022-SM-3

U 73/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi varojen takaisinhankinnasta ja menetetyksi tuomitsemisesta (COM(2022) 245 final); sisäministeriön lausunto

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Sisäministeriö on osallistunut kiinteästi U-kirjelmän (U73/2022 vp) valmisteluun ja yhtyy siinä esitettyyn valtioneuvoston kantaan.

Komission ehdotuksella Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi varojen takaisinhannasta ja menetetyksi tuomitsemisesta korvattaisiin ns. konfiskaatiodirektiivi ja ns. rikoshyötypäätös. Rikoshyötypäätöksessä on vahvistettu vähimmäissäännöt, joiden mukaan jäsenvaltioiden on perustettava tai nimettävä varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavia kansallisia toimistoja (*jäljempänä ARO-toimisto*). Toimistojen tehtävänä on helpottaa sellaisen rikoksen tuottaman hyödyn tai muun rikokseen liittyvän omaisuuden jäljittämistä ja tunnistamista, joka voidaan myöhemmin jäädyttää, takavarikoida tai tuomita menetetyksi. Suomessa varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavana toimistona toimii Keskusrikospoliisi (KRP). Huomionarvoista on, että ARO-toimistojen kannalta relevanttia lainsäädäntöä sisältyy rikoshyötypäätöksen lisäksi neuvoston puitepäätökseen 2006/960/YOS Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta, johon toimistojen välinen tiedonvaihto perustuu.

Sisäministeriö tukee komission tavoitetta tehostaa rikollisen omaisuuden takaisinhankintaa ja menetetyksi tuomitsemista. On ensiarvoisen tärkeää, että EU:n jäsenvaltioilla on tehokkaat varallisuuden takaisin hankinnat järjestelmät ja toimivaltaisilla viranomaisilla on käytössään monipuolisia työkaluja, joiden avulla voidaan mm. jäljittää ja tunnistaa tehokkaammin rikollista omaisuutta rajat ylittävissä tapauksissa. Rikollisten keskeinen motiivi on taloudellisen hyödyn saaminen, joten rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn tehokas takavarikointi ja menetetyksi tuomitseminen on yksi vaikuttavimmista keinoista torjua rikollisuutta.

Sisäministeriö kannattaa sitä, että lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten rajat ylittävää yhteistyötä ja tiedonvaihtoa koskevaa EU-tason sääntelyä modernisoidaan. Komission ehdotuksen ARO-toimistoja koskevat säännöt ovat kuitenkin vielä joiltakin osin epäselviä ja sisäministeriö korostaa, että

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sisäministeriö				
PL 26 00023 Valtioneuvosto	Kirkkokatu 12 Helsinki	0295 480 171 +358 295 480 171	09 160 44635 +358 9 160 44635	kirjaamo.sm@govsec.fi www.intermin.fi

neuvotteluissa tulee varmistaa, että ARO-toimistoilla on jatkossakin selkeät ja riittävät toimivaltuudet tehtäviensä hoitamiseksi, niille osoitetut tehtävät ovat tarkkarajaisia ja tarkoituksenmukaisia, niiden käyttämä tiedonvaihtokanava on turvallinen ja sääntelyn suhde muuhun viranomaisyhteistyötä ja tietojenvaihtoa koskevaan EU-sääntelyyn on selvä. Tavoitteena tulee olla se, että säännöt muodostavat johdonmukaisen ja selkeän kokonaisuuden ja päällekkäistä sääntelyä vältetään.

Komission ehdotus laajentaisi ARO-toimistojen tehtäväkenttää. Ehdotuksen mukaan ARO-toimiston tulisi jatkossa muun muassa voida jäljittää ja tunnistaa omaisuutta itse myös puhtaasti kansallisissa tutkinnoissa ja mahdollisesti myös tuomion jälkeisessä vaiheessa, tehdä kiireellisiä jäädyttämispäätöksiä ja vaihtaa muiden jäsenvaltioiden ARO-toimistojen kanssa tietoja, jotka liittyvät unionin rajoittavien toimenpiteiden tehokkaaseen täytäntöönpanoon, jos se on tarpeen niihin liittyvien rikosten ehkäisemiseksi, paljastamiseksi tai tutkimiseksi sekä jäljittää ja tunnistaa sellaisten henkilöiden ja yhteisöjen omaisuutta, joihin sovelletaan EU:n kohdennettuja talouspakotteita. Lisäksi ARO-toimistoille tulisi velvollisuus suorittaa varojen jäljittämistä koskevat tutkimukset välittömästi tietyissä tilanteissa.

Sisäministeriö tuo esille, että ARO-toimistoille ehdotetut uudet tehtävät unionin rajoittaviin toimenpiteisiin ja kohdennettuihin talouspakotteisiin liittyvien rikosten osalta ovat varsinkin esitutkintaa edeltävän vaiheen osalta epäselviä ja herättävät muun muassa tarkoituksenmukaisuutta koskevia kysymyksiä, joita on neuvotteluissa tarkemmin arvioitava. Lisäksi neuvotteluissa on myös arvioitava varallisuuden takaisin hankinnasta vastaaville toimistoille ehdotettujen pakkokeinovaltuuksien suhteellisuutta, tarpeellisuutta ja välttämättömyyttä.

ARO-toimistojen uudet tehtävät aiheuttaisivat resurssitarpeita, joiden määrään vaikuttaisi kansallisella tasolla muun ohella se, hoidettaisiinko tehtäviä jatkossakin yhden vai useamman viranomaisen toimesta. Samoin ARO-toimistojen ehdotettu suora pääsy tiettyihin kansallisiin rekistereihin tulisi mahdollisesti aiheuttamaan tietojärjestelmämuutostarpeita ja kustannuksia sekä ARO-toimistoille että rekisterien ylläpidosta vastaaville viranomaisille. Lisäksi ehdotuksessa edellytetään jäsenmaita perustamaan vähintään yhden varallisuudenhoitotoimiston. Sisäministeriö korostaa, että uudet tehtävät tulisivat aiheuttamaan lisäresurssitarpeita poliisille, mutta tarkkaa arviota tästä tarpeesta on tässä vaiheessa mahdoton antaa, kun ei tiedetä, miten eri viranomaisten toiminta järjestettäisiin. Lisäksi sisäministeriö huomioi, että ARO-toimistoille esitetyt uudet tehtävät ja valtuudet tulisivat vaatimaan muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Lopuksi sisäministeriö korostaa, että nykyistä laajemmat säännöt laajennetusta menetetyksi tuomitsemisesta, tuomioon perustumattomasta menetetyksi tuomitsemisesta ja rikolliseen toimintaan liittyvän selittämättömän varallisuuden menetetyksi tuomitsemisesta ovat kysymyksiä, joihin neuvotteluissa tulee etsiä avoimesti tasapainoisia ratkaisuja, joilla otetaan riittävässä määrin huomioon tehokkaan rikostorjunnan tarpeet ja samalla varmistetaan perusoikeuksien kunnioittaminen kansallisen järjestelmän perusperiaatteita noudattaen. Erityisesti uusi artikla 16 on merkityksellinen. Se mahdollistaisi rikolliseen toimintaan liittyvän selittämättömän varallisuuden menetetyksi tuomitsemisen, jos tuomioistuin olisi vakuuttunut siitä, että jäädytetty omaisuus on peräisin rikollisjärjestön puitteissa tehdyistä rikoksista. 16 artikla ei edellyttäisi tuomiota, eli riittävää olisi se, että taustalta löytyy rikollista toimintaa. Artiklaa sovellettaisiin, jos toivottuihin tuloksiin ei päästäisi muilla artikloilla. Kuten komissio tuo ehdotuksessa esiin, järjestäytynyt rikollisuus on tyypillisesti luonteeltaan läpinäkymätöntä, minkä vuoksi rikollisesta toiminnasta saatua omaisuutta ei ole aina mahdollista yhdistää tiettyyn rikokseen ja tuomita tällaista omaisuutta menetetyksi.

Erityisasiantuntija Monna Airiainen

Liitteet -

Jakelu Hallintovaliokunta

Tiedoksi -